

Epeso

Pauloŋe Epeso gâtŋe yengât Anutu ulilapep.

¹ Galalupne, nâ Paulo Anutuŋe makto Yesu Kristoŋe Aposologât âi niŋmâ huŋgun niŋdo âi memâk manman nâŋe Epeso kepiam gâtŋe yengât kulem esenŋe ire kulem-gom katyenŋiân. Ye Yesu Kristo nâŋgâ aŋmâ lauŋe lokomai ye kulem ire mem oyaŋbei.

² Ewenenŋe Anutu akto Humonenŋe Yesu Kristo yâk yetŋe damunyeŋe akmâ han kalem akmâ okot âlep akyenŋimbela biwiyenŋe sândugeâkgât ulityetkiman.

Anutuŋe Yesugât akmâ dâp âlepŋân katnenegep.

³ Anutu amâ Humonenŋe Yesu Kristogât Eweŋe yâkŋe nengât kambiamnenŋe sândugeâk dâm nengât akmâ nanŋe huŋgun aŋdo giep. Gem mondo himbimân nengât agak meme âlepŋe are miawak nengiep aregât Anutugât kotŋe mem agatne. ⁴ Akto areâk bo. Anutuŋe hângeiŋe dondâ hângât keiŋe boâk miawaktoân metenân dosa bâlâk kinbai dâm han kalem akmâ Kristo olop mem mendugu nenegep. ⁵⁻⁶ Hain akmâ Kristoŋe wan me wan akiapiŋgât ulikŋân nâŋgâm kinmâ okot nâŋgâ nengiwiapiŋgât makmâ hâre aŋep. Akto nan baratluŋŋe nengonbiapiŋgât ikiŋaet nâŋgâ nâŋgâ watmâ ikiŋe nanŋe okot dondâ nânŋaŋmap are huŋgun aŋdo giep, yâk nânŋaŋmâ mepaiŋe mem kotŋe mem agatmâ manmâ âgâwaen. ⁷ Yesugât hepŋe puli nenekto âmâ Anutuŋe dosanenŋe kutigit-nengiwiapiŋgât dâp miawaknengiep. Amâ han kalemŋaet bâtgumŋe yendâp aregât dopŋân hain aknengiep. ⁸ Akto dopŋe hin. Anutuŋe nâŋgâ nâŋgâŋe kotgâm bunŋe umat-dâk hain nengiep. ⁹ Akto aregât bikŋe hin. Anutuŋe ikiŋe

biwijnân den ulik gulik nângâm tigiep are bunje miawakto hinje nen Kristogât keije hekat nengiep. ¹⁰ Amâ hin. Anutuje Kristo hungun aŋdo giep are âmâ siâ siâ hârok himbimân me hânân mendugum kautnenne akbiapgât hungun aŋdo giep. Dâ Anutuje wan nângâm makmâ kalep are bo akbiapgât dâp bo tatâp. Kristogât akmâ akbiawâk hârok.

¹¹ Yâkgât akmâ siâ me siâ hârok hanjân nângâm kârigem nângâmapne tâmbâne dondâ nenekmâ kepilâ nenegep. ¹² Anutuje makmâ hâriepgât aregât nen Yuda manmaenne biwinenne Kristogâlân katenne kilep nenne âmâ Anutugât kotje mem agatmâ agak meme âlepne mem âgâwaengât Anutuje nângâm makmâ nengiep. ¹³ Dâ hinje Yuda bo manmai yeje hainâk den bunjande hengem nengumap den pat âlepne are mem biwiyenân katmâ Kristo nânganbiâ Anutuje ikiŋandeân Heak kârikne makmâ kalep arekne gem biwiyene mem kepik yekto yâkgât tiripne agi. ¹⁴ Akto areâk bo. Anutugât Heak kârikjande âmâ nengât pat himbimân yengât dâtâne aregât keije nângânet dâm biwinenke kepigep. Aregât ukenne nângâm mandenne are bunje nengiwiap. Aregât kotje mem agatne.

Paulone Heakne kârikne ketuyekbiapgât ulilanep.

¹⁵ Yu kulengoân iregât akto ye Humo Yesu nânganmai akto Yesugât luâk gala akyengimai aregât gai den pat nângâm âmâ ¹⁶ Humonenne âlepnerâm mepaije mem yengât akmâ Anutu ulilanman. ¹⁷ Hin. Humonenne Yesu Kristogât Anutu Pagaleje Ambone yâkne Heak hungun aŋdo biwi nângâ nângâyeje mem kepikto kârikne nânganbiâ ârândâŋ akbiapgât ulilanman. ¹⁸ Akto biwiyene mem kepikto âmâ Humone yengonmâ meyekmâ himbimân manman âlepjaet pat katyengiep aregât nângâm-

biâ bunje akbiap. Akto wan me wan luâk âmbâle yâkgât nanje baratje yeŋgonbiapgât nâŋgâm makmâ hâriep arekai nâŋgâmbiâ bunje akbiap. Aregât yeŋgât ulilaŋman. ¹⁹ Akto areâk bo. Anutuŋe nen nâŋgaŋmaen nen tân nenguwiapgât bo pâpkomap. Amâ yâkgât kârikŋeŋe humo arekŋe dowâk tân nengumap. Akto wan me wanje mem ge kat nenekbiapgât dop bo tatâp a hainâk nâŋgâmbiâ bunje agâkgât Anutu ulilaŋman. ²⁰ Akto Anutugât kârikŋe are emelâk ektenŋe bunje agep amâ hin. Anutuŋe Kristo momoŋânba goaŋdo golâ akto ikiŋe bâtŋe bungen ain himbimân ain kalep. Aregât kârikŋe. ²¹ Gawaman me luâk kotdâ kembu me luâk âgâ âgâŋe yâk yeŋgât luâk Kembu Humo kalep. Amâ sop hinŋaelâk bo. Hainâk tatmâ âgâwiapgât Anutuŋe Kristo kato tatmâ âgâwiap. ²² Âgâm siâ siâ hârok ikiŋe keiŋân menduguyekmâ kembuyeŋe agâkgât kautŋe Humonenŋe kato talep. Akto tatâp. ²³ Akto nenŋe yâkgât hâkŋe keiŋe bâtŋe aktenŋe mem kârigenenekmâ bam gutmâ manmâ siâ me siâ hârok ewangim ârândâŋ aknengim manmap.

2

Epesogâtŋe ulikŋân hanâk hanâk manmini.

¹ Galalupne, Epeso kepian gâtŋe ye ulikŋân wan me wan agi are nâŋgâi. Dâ yu Anutuŋe wan akyeŋgiep aregât maktere nâŋgâ nâŋgâyeŋe hulaŋagâk. Ye ulikŋân bâleŋeyeŋande katipyeŋgumbo âmâ momogât dâp miawakeŋgiep. Dâ âlepŋe akbiâ manman âlepŋaet dâp miawak yeŋgiwiapgât dop bo tatyeŋgiep. ² Ye ulikŋân hângât agak meme aregât ukenŋe nâŋgâm mali. Akto hângât kembu hân hârok damunŋe akmap Bâleŋe Amboŋe akto kâmotlupŋe arekŋe luâk âmbâle bâleŋe den koko akmai are hâwâtyekto bâleŋe higenŋe akmâ mali. ³ Akto nen hârok hainâk luâk âmbâle are gala kalakmâ

dâp hainâk akmâ manmâ biwi tâmbâñe akto hâknennjaet ukenñe walion. Aregât Anutuñe hângât kuk bâleñe akyenjiwiapgât nengâlân hainâk miawaknengiep.

Anutuñe mem agatmâ dâp âlepñân katnenegep.

⁴ Hain ina Anutuñe okot âlep aknengim han kalemñe bâtgumñe pikmâ yemap hainare yeandâpgât biwi nângâ nângânenñe hulañnengimbo Yesuñe âi wan miep aregât manman âlepñe katnengiep. ⁵ Dâ imâ nengât nângâ nângânenñe bo. Akto kârikñenenñe bo tatnengiewân Anutuñe goarñenekmâ hulañnenegep. Bo. Hin akmâ hulañnenegep. Nen bâlenenñande katipnengumbo momo dâwân malion ain han kalem akmâ Kristogât akmâ manman dâpñân katnenegep. ⁶ Anutuñe Yesu Kristo olop goarñenekmâ ikiñjaet himbimgât manmanân katnenegep. ⁷ Amâ siân Anutuñe okot âlepgât agak meme âlepñe akto lumbe akmap akto yaiwâk aknengim dosa nenñe puliwiapgât pat miawagâkgât himbimgât pat katnengiep. Akto Yesu Kristoñe âi miep aregât nângâm Anutuñe okot âlepñjaet ye meyekto biwiyenñe Yesugâlân katbiâ hengemgo hengemgogât pat miawak yengiep. ⁸ Dâ yerjaet nângâ nângâyenñe bo hengemyenñuep. Anutuñe ikiñe okot âlepñjaet hain akyenñgiep. ⁹ Akto yenñe âi siâ siâ meyi arekñe bo hengem yenñuep. Âi yenñe bo tânyenñuep. Bo dondâ. Anutuñe ikiñe han kalemgât tân yenñuep. Dâ Anutuñe nengât âi oyarñmâ hâu nengiep dâine kotnenñe mem agatbâengât dâp tatbop. Gârâmâ nenñjaet nângânenñe humo akbop aregât Anutuñe ikiñe ukenñe watmâ nângâ nengiep. ¹⁰ Aregât keñe hin. Anutuñe agak meme âlepñe mem âgâwaengât Yesu Kristo dumnennân kilep aregât dosa pulinengim irakñe ketugu nenegep. Akto dâp âlepñe watbaengât Anutuñe makmâ kalep are hulañ aknengiep.

Yesuŋe kâmot konogân katnenegep.

¹¹ Galalupne, ye yeŋaet keiyenŋe nânġâi. Hânġeŋe ye Anutugât kâmolân gâtŋe olop bo mali. Akto sop ain âmâ Yuda luâk nenŋe yekmâ luâk yânŋe Anutuŋe damunyenŋe bo akmap dâm yeŋgonminion. Akto ye Yuda yeŋgât pat bo wali aregât Yuda gâtŋande yekmâ hâkyenŋe bo gâi aŋgimai dâm dewunnennân gemini. Dâ agak meme are âmâ umatŋe bo. ¹² Dâ sop ain Kristo bâlâk mali are âmâ umatŋe. Aregât Israe Anutugât kâmot are yeŋgâlân bo dewatiyi. Bo dewatimbiâ Anutuŋe den patŋe âlepŋe makmâ kalep are yeŋgâlân bo miawagep. Aregât biwiyenŋe sândugeâkgât bo miawakto umatŋân manmâ Anutu damun aknengimap are bâlâk mali. ¹³ Akto ye hândâk kâlegen manbiâ Anutuŋe Yesu Kristo moep aregât âlepŋaet oloryekto manman âlepŋaet dâp miawakyenġiep. ¹⁴ Akto Kristogât akmâ nengât biwi sândugeâkgât hin makbe. Ulikŋân nen Israe kâmot akto ye siângen gâtŋe aregât kâmot nen konok bo mandenŋe umatŋe bâleŋe miawaknengiep. Akto Kristoŋe nen kâmot konok aknegât dâp miawagâkgât âi miep. ¹⁵⁻¹⁶ Âi humo mem Yuda nengât den kârikŋe lokom metem âmâ lâwinân mondo aregât Anutuŋe den kârikŋe makmâ hâriep ina are bunŋe bo agep. Bo agep aregât nen Israe gâtŋe akto ye siân gâtŋe nen hârok kâmot konok aktenŋe Anutugât kuk bo agep aregât menenekbiap. Amâ yân bo. Kristoŋe miawagâkgât hânân manmâ mondo ainâk gasagât me kuk agak meme are bo agep. ¹⁷ Are bo akto Yesuŋe togom makto nen Israe gâtŋe nengâlân akto ye kâmot aŋgâ mali yeŋgâlân den pat âlepŋe miawaknengimbo hândâk me hamepgât pat are bo akto biwinenŋe sândugiep. ¹⁸ Akto Anutugât Heak amâ nengât tân konok arekŋe miawakmâ Anutugâlân kewugunenekto yâkgâlân baenŋe Ewenenŋe aknengimap.

Yesugât kâmot nen amâ Anutugât emet bunje.

¹⁹ Maktân are sop hinje ye ambo bâlâk bo mandâi. Akto ye lombo hinare bo mandâi. Anutugât kâmolân dewatiyi aregât Anutuje nan baratlupne dâm yengonmap. ²⁰ Ye Aposolo akto propete hambo memene hain are agion nengât den kârikjande tân yengumbo Anutugât emet kârikje akmâ kinmai. Dâ Yesu Kristo ikinjak amâ emet tetembeje kârikje kinmâ tân yengumbo Anutugât emet kârikje akmâ kinmai. ²¹ Dâ nen miawagion aregât Israe gâtje akto ye kâmot siân gâtje nen dewatiakmâ Heakgât emetje kâmbokje akmaen. ²² Aregât ye hain agâk Anutuje mângiyekto nen olop Anutugât emet miawakto Heakje âlepjande ain manmap.

3

Pauloje Anutu bo nângaji yengât den pat âlepje makyengjep.

¹ Galalupne, nâmâ ye luâk âmbâle yânje manmini Paulo nâje yengât âi mem mandere bikjande hâkâj aknijmâ kala busi kâlegen katnegi. Katnekbiâ yu mandân. Aregât nâ hin makyengire nângâjet. ² Anutuje yengât han kalem akmâ âi nijep a nângâmai aten. ³ Amâ hin. Ye yânje mali are den pat âlepje yengâlân miawakbiapgât pat Anutuje ulikjân bo makmâ miawagep. Den pat are ikinjak hekatnijep. Den are emelâk getek kulemgore nângâm meteâi. ⁴ Akto hinje kulemgore Kristogât keije tiktik yiep are nângâman are yekâ hainâk nângâwerâi. ⁵ Amâ Kristogât keije are hângeije luâk manmâ gayi yâk yengâlân bo makmâ miawakto nângâyi. Dâ hinje makto ikinje Heak arekje propetelupje yâk akto aposololupje nen âlepje manmaen Kristogât keije are hekatnengjep. ⁶ Kristogât keije tiktikje yiep amâ hin. Anutuje Yuda luâk âmbâle nen nan baratlupje

nengolep. Dâ hinje hainâk ye gai luâk âmbâle yânje den pat âlepje nângâmbiâ Anutuje mem olojyekmâ nen olop kâmot konok mendugunenekto kâmot konok aktenje nan baratlupne nengonmap. Aregât nen hârok Yesu Kristogât akmâ makmâ hâriep are lâmgom manmaen.

⁷ Dâ hinje Anutuje pat âlepje are miapnân katmâ makyengiwiangât âi nijep. Akto Anutuje âi ire yân bo nijep. Anutuje okot nângâ nijmâ aregât kârikje olowâk nijmâ tân naguep. ⁸ Akto nâ luâk gegeje dondâ nâ Yesugât kâmolân âgâm manbiangât dâp bo tatnipeg. Dâ amâ Anutuje hanâk dâm tân nugumbo Yuda bo manmai are yengâlân arim Kristo gâlânba sambe humo bo ekmâ hengemgomaen yemap aregât keije makyengire nângâm metewaigât dâp bo tat nijdâp. Dâ amâ hanâk tân nugumbo makyengiman. ⁹ Akto areâk bo. Anutu hân himbim me wan me wan mem miawak yegep arekje luâk âmbâle hânje hânje manmai are hârok den pat âlepje tigimbo yonâk yem gaep are hinje nângânet dâm tân nugumbo aregât manmâ makyengiman. ¹⁰ Akto Anutuje hânânâk bo ketuguep. Himbimân âgâ âgâje manmai akto kârikje akmâ manmai yâk hainâk Anutugât nângâ nângâje siâ siâ akto kulemje keije keije nângânet dâm Yesugât kâmotlupje nenjaelân Kristogât keije mem miawagep. Mem miawakto nenekmâ nângâm hengemgoyi. ¹¹ Akto yu kulengoân ire âmâ Anutuje hângeije biwinân makmâ kârikje ketuguep. Are hinje miapnân katberâm Humonenje Yesu Kristo hungun anjâm mem miawagep. ¹² Akto Kristoje dâp hekatnengimbo nânganjmâ biwinenje yâkgâlân katenje kindo hamep bâlâk Anutu enemnân kinmâ ulilañmaen. ¹³ Aregât hin makyengire nângânet. Nâ yengât akmâ hâk hilâlâm nângâm mandere aregât nângâm biwiyenje bo umatje akbiâp. Bo. Anutuje âmâ ye âlepñân manmâ âgâwaigât dâm makto umatje

miawakniŋmap.

Pauloŋe Epeso luâk âmbâle yengât akmâ Anutu ulilaŋep.

¹⁴ Akto Anutuŋe wan nâŋgâm hengemgoep are miawagâkgât nâŋgâm âmâ dowâk hânân kâŋgom Ewenenŋe are ulilaŋman. ¹⁵ Ewenenŋe hânŋe hânŋe manmaen akto himbimân manmai are nengât Ambonenŋe are ulilaŋman. ¹⁶ Âmâ yengât hin ulilaŋman. Anutuŋe pagaleŋe humo dondâŋande Heak huŋgun aŋdo biwiyenŋe mem kepikto hanyerande kaulem kârikŋe akbiap dâm ulilaŋman. ¹⁷ Akto areâk bo. Kristo nâŋgaŋbiâ biwiyenân tatmâ malâk. Akto ye lâwin kândârâŋe gem kârikŋe akmap ye dop hainâk okot âlep agaŋgimai ye kândârâyene Kristo yâkgâlân okot âlep nâŋgaŋmâ manbei. ¹⁸ Hain manmâ âmâ Yesugât kâmot nen olop Kristoŋe okot nâŋgâ nengimap aregât tâŋe parâŋe keiŋe keiŋe hârok nâŋgâm metewaengât. ¹⁹ Akto Kristogât biwi tângo tângo aregât keiŋe hârok nâŋgâm metewaengât dop bo tatâp, are hârok nâŋgâwaigât ulilaŋman. Akto Anutugâlân biwi sambe pikmâ yendâp arekŋe mem pikmâ meteyekbiap. A hainâk ulilaŋman.

²⁰ Akto Anutu kârikŋaet keiŋe nengâlân wan me wan mem miawakmap yâk siâ siâ hârok ketugumap yâkŋe nengât ulitnenŋe akto nâŋgâ nâŋgânenŋe are hârok ewangimap. Nen yâkgât dop bo. ²¹ Aregât nen Yesu Kristogât kâmot nenŋe Anutuŋe nengât akmâ huŋgunaŋdo giep aregât nâŋgâenŋe humo agâk. Akto humo akmâ âgâwiâp. A bundâk.

4

Heakŋe mendugu nenekto kâmot konok agion.

¹ Galalupne, nâ wan kulengoân are siâkâ makbe. Nâ Humogât den makman aregât kala busi kâlegen katnegi. Katnekbiâ hâk hilâlâm nângâm manmâ gan aregât nâ ire hâwâtyekmâ makyengire nângânet. Anutuje olojyegep are dopjânâk nângâmbiâ humo akto manbei. ² Manmâ yejaet nângâmbiâ gembo yeukje akmâ okot âlep agangim biwiyenande tânagum kârigem kinmâ dosayeje hepun angiwei. ³ Akmâ Anutugât Heakjande menduguyegep are hâre akbopgât yaiwâk damungom tân agumbiâ biwiyenje konok akto manbei. ⁴ Akto Yesugât kâmot amâ konok akto Anutugât Heak akai konok akto Anutuje olojyegep gârâmâ hâmbâi yâk olop himbimân manbaen aregât konok nângâmbiâ humo akbiâp. ⁵ Akto Humonenje a konok akto biwinenje Yesugâlân sop konok katenje kilep arekje kârikje akmâ âgâwiâp. Akto sop konok tu pulinenegep are. ⁶ Akto Anutu Ewenenje konok yâkje konok amâ Amboje akmâ wan me wan kotje hârok damunnenje akmap.

Kembuje âinjaet akmâ luâk unduwâk kepilâyegep.

⁷ Dâ nengât wan me wan Kristoje nengiep amâ dondâ. Kristoje okot âlep aknengimap aregât dop nenjânâk wan me wan nengimap. ⁸ Aregât amâ Anutugât denjande hin dâep, “Humonenje egon dondâ âgâep. Âgâm emelâk gasalupje yengumbo yeukje akbiâ kewugu yegep. Sop ain wan me wan are ikije kâmolân katyengiep.” hain kulengoep. ⁹ Aregât keije amâ injon soj malep arewa egon âgâep. ¹⁰ Humonenje injon injon dondâ gem malep arekje purik katmâ himbim kakjân âgâm siâ siâ hârok damun yeje akberâm agep are. ¹¹ Humonenje hain akmâ wan me wan ikije kâmotlupje nengiep amâ hin. Luâk bikje Aposologât âi nengimbo meyion. Bikje Propete âi yengiep. Bikje Yesu bonânganmai are yengâlân arim

makyenjiwaigât kârikne yenjimbo meyi. Bikne Yesugât kâmot damunyeje akbaigât âi yenjiep. Bikne Yesugât kâmot are hengemgom makyenjiwaigât kârikne yenjiep. ¹² Amâ Yesugât kâmot nen hârok ikiŋaet kârikŋânâk manbaengât akto den sambelem arimbo luâk âmbâle Yesugât keiŋe bo nâŋgâm manmai are biwinenŋe Yesugâlân katenŋe tato manmâ makyenjenŋe dewatimbîâ hainâk manmâ âgâwaengât kârikne nengiep. ¹³ Hain nengiep aregât âi memâk manmâ nen biwi konok akmâ mandenŋe kârikne are hainâk tatmâ âgâwiap. Akto Kristoŋe âlepŋe akmap nen dop hainâk Anutugât nanŋe nâŋgâm hengemgom âlepŋeâk manbaengât Anutuŋe tân nengumap. ¹⁴ Nen gurukne hain are bo akmâ kârikne akmâ manbaen. Hain mandenŋe hianŋi luâkne den bunŋe bo arekne henengimbiâ yâk yenŋât hianŋi den akto lau elekgât seruŋe mem waitnenekto bo hâkukniâm. ¹⁵ Bo. Yeukne han kalem akmâ âmâ den bunŋe paŋâk mem mandenŋe biwi tânnenŋande miawakmâ sambelembo kautnenŋe Kristo yâkgâlân dewatim kârikne akbaen. ¹⁶ Dewatim kârikne aktenŋe kautnenŋe Kristo arekne damunnenŋe akmâ mendugu nenekmâ katnenekto kâmot konok akmâ hâkne akmaen. Hain akmâ hârok ikiŋeâk ikiŋeâk âinenŋe mem biwinenŋe tân agum kaulem kârikne manbaen.

Yesugât kâmot dâp irakŋân ariwaen.

¹⁷ Galalupne, nâ Humogât metenân makyenjiŋe nâŋgâm hengemgoŋet. Ye luâk âmbâle hângâlâk nâŋgâmbiâ humo akmap are olop hero bo manbei. Luâk hângâlâk nâŋgâmai arekne wan me wan âlepŋe nâŋgâwerâmbiâ umatŋe akto pâpkomai. ¹⁸ Hain akmâ han biwiyenŋe kârikne akto aregât biwi nâŋgâ nâŋgâyenŋe hândâk akto Anutugât manman hepunmâ akŋângen

manmai. Are olop gala bo akbei. ¹⁹ Gala okot bo nângâ anjim sot songogât nângâmbiâ ukenje akto nem gulip akmâ egâlian bâleje keije keije aregât ukenje humo nângâm gulip akmai.

²⁰ Dâ ye âmâ manman bâleje hainare manjetgât nenje Kristogât keije bo makyengiyion. ²¹ Ye âmâ Yesugât keije bunje are makyengimbiâ nângâm metem âmâ nânganji. ²² Akto ye âmâ agak memeyeje ulikrân meyi arekne oloj yekmâ hilip yenguwopgât wan me wan are âmâ mem petâm panbei. ²³ Hain akbiâ nângâ nângâyeje irakne miawakyengiwiap. ²⁴ Hain akmâ manmanyene irakne luguakmâ manbei. Amâ Anutuje yengât katyengiep are mem manbiâ agak memeyeje are Anutuje ekto huraguwiap. Akto hainâk manmâ âgâwai. Den ire hârok emelâk makyengiennen nângâyi.

Bâleje keije keije hâkokom manbaen.

²⁵ Aregât hianji are hepunmâ den bunje konok makbei. Akto nen kâmot konok agion aregât den bunje konok magangi goangi aktenje ârândân akbiâp. ²⁶ Akto kuk akbai ain âmâ bo bâlim metewei. Akto kuk hengân sop kâlep bo mem tatbei. ²⁷ Hain akbiâ Bâleje Ambojande yeukne ketugu yekbopgât biwiyene damunje akbei. ²⁸ Akto yengâlân gâtje yâk kâmbu agi arekne hinje kâmbu siâ bo akbei. Akto bâtyeñande âi mem sot me wan me wan miawakyengiwiap. Hain manmâ âmâ benje galalupyene siâ wan me wan umburuk akbai are bikne potatmâ yengimbiâ âlepne manbai.

²⁹ Akto ye hârok hin maktere nângâñet. Den bâleje lauyenânba bo makbei. Den âlepñeâk hârok âmâ tân aguwei. Hain akbiâ âmâ denyenande biwiyene tângombo âmâ wan me wangât umburuk akmai are tân yengumbo

âlepņe manbiâ biwiyenęe sându gewiâp. Aregât den âlepņeâk maganęi goanęi akbei.

³⁰Galama, Anutuņe ye nâņgât pat dâm ikiye Heak huņgun aņdo biwiyenâņ Anutuņe meyekbiapgât nâņgâņet dâm kepik yekto nâņgâ nâņgâyeņe hulanęep. Aregât Heak âlepņe are bo kom watmâ hâkâņ akbiâ bâliwiap. ³¹Akto gasa den me kuk bo akbei. Akto galagât hogo hogo me wan me wan bâleņe aregât kalakņe urutmâ panbei. ³²Dâ hin akbei. Anutuņe Kristogât akmâ dosayeņe hepulep, aregât ye hainâk Kristogât kâmot gala aganęim heņgem agum dosa hepun aņgiwei.

5

Pağalenâņâk manbaen.

¹Galalupņe, Anutuņe Kristogât akmâ nan barat lupne dâm yeņgonmâ okot âlep akyenęiepgât Anutuņe wan me wangât akmap are akmâ manbei. Akto Anutugât tirip towat akmâ manbei. ²Akto Kristoņe okot âlep aknengim nengât akmâ Anutugât sumbe âlepņe aganęep aregât nâņgâmbiâ humo akto Kristoņe han kalem aknengimap a hainâk mem âmâ han kalemgât agak meme paņâk mem manmâ âgâwei.

³Akto areâk bo. Ye âmâ Anutugât kâmolân gâtņe agi aregât dopņân dâp gulip bo manbei. Akto bâleņe keiņe keiņe bo membei. Akto luâk âmbâle yeņgât wan me wangât bo egâliarņbei. Akto hâņgât siâ siâ aregât nâņgâmbiâ humo bo akbiâp. ⁴Akto den bâleņe me metepirikgât den me giriņet dâm den yâņņe makbiâ bo ârândâņ akmap are bo makbei. Dâ hin âmâ makbei. Den âlepņe makmâ Anutu akto galalupyenęe mepaiarņiwai âmâ âlepņe. ⁵Ye hin nâņgâm heņgemgom kârigewei. Luâk âmbâle egâliarņ bâleņe me galagât siâ me siâ ekbiâ humo akmap âmâ lâpio tugupgât nâņgâmbiâ humo akmap hinare yâkņe

âmâ Kristogât akto Anutugât welam kulâgâtbiâ bo miawakyeŋgiwiap.

⁶ Galalupne, luâk âmbâle Anutugât lau bo lokomai are Anutuŋe kuk humo akyeŋgiwiap. Aregât luâk âmbâle bikŋe heyeŋgim den bunŋe bo makbiâ âmâ yeŋe yâk yeŋgât den are nâŋgâmbiâ biwiyeŋe bo yeukŋe akbiâp. ⁷ Akto yâk yeŋgât bâleŋân bo tân yeŋgumbiâ humo akbiâp. ⁸ Aregât lâuwâŋe makbe. Ye ulikŋân hain manbiâ hândâkŋe katipyeŋguep. Dâ hinŋe Humonenŋande oloŋyekto pagaleŋân mandâi. Aregât pagaleŋân arim ain kârikŋe manbei. ⁹ Amâ biwi âlepŋe olop manmai akto den bunŋeâk makmai akto agak meme ârândânâk manmai amâ pagaleŋân manmai dop hain. ¹⁰ Dâ siâ siâ akberâm âmâ Humoŋe nâŋgâmbi huraguwiap are ulik gulik nâŋgâm heŋgemgom akbei. ¹¹⁻¹² Galama, luâk âmbâle den koko arekŋe nengât agak meme nâŋgâwâi dâm wan me wan yoŋâk akmai are amâ makmâ nâŋgâm âmâ aŋjun aŋgimaen. Aregât bâleŋe akmai are bo tânyeŋguwei. Yeŋe agak meme bunŋe bo aregât hâkân akmâ agak memeyeŋe makmâ miawakbiâ nâŋgâwai. ¹³⁻¹⁴ Nen hin dâmaen. Asiŋ yemai amâ momogât dâp hainânba agatbiâ Kristoŋe mem pagaleŋe ketugu yekbiap. Den are bunŋe akto pagaleŋande mem miawakbiap.

¹⁵ Aregât ye agak meme yeŋaet damun akmâ manbei. Akto biwi nâŋgâ nâŋgâyeŋe damun akmâ manbiâ âmâ bo gulip akbiâp. ¹⁶ Sop hutŋân ire kâlegen bâleŋande sambelemagât sop bikŋe bo hepunmâ âi kârikŋe membei. ¹⁷ Aregât nâŋgâ nâŋgâ bâlâk dop hain bo manbei. Humoŋe âi makmâ yeŋgiep are ekmâ heŋgemgowe. ¹⁸ Akto tu kârikŋe nem gulip bo akbei. Arekŋe biwiyeŋe hilip kombo heŋgem yeŋguwiapgât dâp bo tatbop. Aregât tu kârikŋaet ukenŋe bo nâŋgâm âmâ Anutugât Heakŋande yeŋgâlân tatmap aregât ukenŋe nâŋgâwai. ¹⁹ Hain nâŋgâm Heakŋe

tânyenguwiapgât kep mem biwi owâi owâi akbei. Akto Humonje ukenne agakgât kep kenju Dawidiŋe kulemgoep are hainâk biwiyeŋân katbei. Katmâ nângâm maganŋi goanŋi akbei. ²⁰ Humonnenje Yesu Kristogât akmâ me-paiŋe mem Anutu Ewe nenje siâ siâ keiŋe katmap aregât âlepŋerâm makmâ heronje akbei.

Luâkdâ âmbendâ yengât den.

²¹ Galalupne, ye hârok hin makyenŋiwe. Ye Kristogât hamep akmâ lau lokomai aregât lau loko anŋim tân agum âgâwei. ²² Âmbâlema ye Humogât honj bawa mandâi ye hainâk luâklupyene yengât lau lokowei. ²³ Amâ Kristonje ikiŋe kâmot hârok nengât kautŋe akmap hainâk luâklupyenande âmbenlupyene yengât kautyene akbai. Akto areâk bo. Kristonje ikiŋe kâmot are hengem nengumap. ²⁴ Hengem nengumbo aregât Kristogât lau lokomaen. Aregât hainâk âmbenlupyenande luâklupyene yengât lau hârok lokoyenŋiwei.

²⁵ Galalupne, yengât hutyenân gâtŋe âmbendâ yengât hin makyenŋire nângâŋet. Kristo arekŋe ikiŋe kâmot nângât âmbâle dâtâŋe dâm biwi tân aganŋim okot âlep aganŋim moep. Aregât dop hainâk luâklupyenande âmbenlupyene yengât okot âlep akyenŋiwei. ²⁶ Aregât lâuwâŋe makbe. Kristonje ikiŋe âmbâle dâtâŋe are agak meme âlepŋeâk akmâ mem manmâ âgâwiap dâm Anutugât den bunŋande akto tuŋe gem agak meme helenj a puliep. ²⁷ Aregât ikiŋaelân dewatiakmâ ikiŋe dâtâŋe helenj siâ me siâ hârok bâlâk manbiapgât hengem agum dosanje a puliep. ²⁸ Aregât luâk yeŋe hâkyene aganŋimai dop hainâk âmbenlupyene are okot âlep akyenŋiwei. ²⁹ Hain akmâ luâk siâŋe ikiŋe hâk gasa bo aganŋmâ âmâ tângomâk manmap akto Kristonje ikiŋe kâmot hainâk âlepŋe akyenŋimap aregât luâklupyenande

âmbenlupyene tânyenguwei. ³⁰ Amâ hin. Nenje Kristogât kâmolân manmaen amâ yâkgât hâkne hinare akmaen aregât âmbenlupyene olop okot âlep akmâ tân aguwei. ³¹ Aregât Anutuje makto Moseje hin kulemgoep, “Luâkne ewe memelogâtne hepun yelekmâ âmbenjaelân dewatimbo biwi me hâk konok akmâ manbiandat.” ³² Moseje hain kulemgoep tatâp aregât keje umatne amâ hin. Kristo amâ luâknenne hainâk akmap. Dâ ikiye kâmot nenje amâ yâkgât âmbâi dop hainare akmaen hain nângân. ³³ Aregât hin makyengire nângânet. Luâk hârok yeje hâkyene tângomai dop hainâk âmbenlupyene tân yenguwei. Dâ âmbâle yeje âmâ luâklupyene yengât den nângâmbiâ bunje akbiap.

6

Nan barat akto ewe meme yengât den.

¹⁻³ Galama, yengât nan baratlupyene yengât hin makyengire nângânet. Anutuje makto Moseje den kârikne hin kulemgoep, “Nan barat ye ewe memelupyene yengât lauyene lokoyengiwei. Lokombiâ amâ Anutuje makto hânân ire sop kâlewâk manmâ âgâwai.” Akto den are amâ den kârikne makmâ amâ bunje miawakbiapgât olowâk makmâ hâriep. Amâ den kârikne are lokombiâ Anutuje hâune âlepne yengimbo hânân sop kâlewâk manmâ âgâwai. Are miawagâkgât luâk âmbâi sisik ye meme ewelupyene yengât lau lokowei. Arekne amâ dâp âlepne. ⁴ Akto ewelupyene hin makyengire nângânet. Nananlupyene orem miwindik yekbiâ ârândânâk manmâ âgâwei. Akto Humogât den are makyengimbiâ Humonenjande ekto ârândân akbiap. Dâ kuk bâleje akbâigât hanâk hanâk amâ bo oreyekbai. Hain bo. Bâleje akmâ âgâwâigât yaiwâk akyengim koratyengum dopyenânâk orem miwindikyekbei.

Luâk kembu akto hoj luâk yengât den.

⁵ Akto hoj bawa yengât hin makbe. Yeje Kristo wan me wan aganmai hainâk hân luâk kembulupyene tân yengum yâk yengât hamep akmâ nângâyengiwei. Akto âi membaigât âmâ han lâuwâ bo akbai. ⁶ Akto ye Kristogât hoj akmaiye Anutu dâp magep are biwi owâineâk membiâ ârândân akmap aregât luâk kembulupyene yengât lau lokowe. Akto nenekbiâ âlepne agâkgât hain bo akbei. ⁷ Hanâk Kristone nângâmbo ârândân agâkgât imâ yâk yengât bo dâm han biwiyaet âiyene mem manbei. ⁸ Akto ye emelâk hin nângâi. Nen hârok hoj bawa me luâk kembu me luâk yânne nenne âmâ wan me wan âlepne aktenne âmâ Humonenjande hâune hainâk nengiwiap.

⁹ Galama, ye luâk kembu akmai yengât hin makbe. Ye hoj bawalupyene hainâk akyengiwei. Akto himbimân Humonenne mandâp arekne ye konok bo damunyne akmap. Bo. Hoj bawalupyene akto ye hainâk kembuyene akto ye dop konogâk akmai aregât honlupyene bo hâwâtyekbei. Akto Anutune luâkgât han watmâ bo potatnenekmap aregât honlupyene makmâ bo hâwât yekbai.

Yesugât kâmot nen Niambiye menenekbopgât tembe loko akmâ kinbaen.

¹⁰ Galama, ye hârok hin makyengiwe. Humogâlân de-watimbiâ Humone kârikne yengâlân potatmâ yengimbo kârikne akmâ manbei. ¹¹⁻¹² Akto nen hânân bugâ aguw-erâm akmaen. Gârâmâ nengât gasa bunne amâ ire, hângât kembu tembe loko kârikjande hândâk damunne akmai akto sinduk baniara bâleje himbimân akto hânân manmai yâkne amâ gasa aknengimai aregât Anutugât mâron are lugu akbei. Akto Hiangi Amboje arekne bâleje akjet dâm heyengimbo kârikneâk kinbiâ hepun yekbiap. ¹³ Aregât Anutugâlânba tembe bisârân bugâ mâron are

mem manmâ bugâ koko soprjân tâlim kârigem kinbiâ gasa togom âsiyekmâ hepunmâ ariwai. ¹⁴ Ye âmâ hin kinbei. Den bunje are tâk kârikje hinare paŋâk lalakbei. Dosa bâlâk manmanje dijenyeŋaet pekeŋe luguakbei. ¹⁵ Lumbegât pat âlep den mem owâim kinmâ mem manbiâ biwiyeŋe sândugemap den are kei pekeŋe dop hain luguakbei. ¹⁶ Dâ aregât memene humo âmâ Kristo nâŋganmâ kepilâm manmai aregât mâron dop hainâk mem kinbiâ amâ Bâlêŋe Amboŋande saut soŋ soŋ kâlâp mem arekje erâyekberâm pando pewewen katmâ bokbiap. ¹⁷ Akto kautyeŋe gulip akbopgât Yesuŋe hengemyeŋguep are tâmbulum irimut kârikje dop hainâk kautyeŋân kauŋbei. Akto Anutugât Heakŋande bugâ yeŋgumap are mem manbei. Amâ Anutugât den kulemgoyi are. ¹⁸ Akto areâk bo. Ye sop ârândân Heakgât kârikjân Humo hokboâk hokboâk ulilaŋmâ manbei. Akto konam bo akmâ âmâ hokboâk hokboâk biwiyeŋe damun agaŋgim manbei. Akto Yesugât kâmot hânŋe hânŋe mandâi are yeŋgât ulilaŋbei. ¹⁹ Hain akmâ nânŋât gai ulilaŋmâ manbei. Hain ulilaŋmâ manbiâ âmâ Kembunenŋande laune mem owâiŋe ketugunekto pat âlep den tikjân yem gaep are miapjân haŋaŋân makmâ miawakbiâm. ²⁰ Nâ aregât miawagâkgât maktere luâk bikŋande nugum hikonekbiâ tâgân yem gam malân. Aregât hamep bâlâk Anutugât den makmâ maktere ârândân akbiapgât nânŋât Anutu ulilaŋbei.

Den bâiŋe.

²¹ Galama, nâ gain gain manmangât nânŋât keinaet nânŋâm pâpkowâigât Tikikoŋe togowiap. Yâkje nânŋât wan me wangât makyenŋimbo nânŋâniŋbai. Tikikoŋe âmâ gala âlepŋe akniŋmap. Akto Humogât hoŋ bawa akmâ den pat are tân nugumap. ²² Yâkje nengât pat

makyengimbo biwiyeye sândugewiapgât hunḡun anḡdere togowiap.

²³ Galalupḡe nâ yengât hin ulilanḡman. Anutu Apo akto Humonenḡe Yesu Kristo yâkḡe tân yengumbela biwiyeye yâk yetgâlân katbiâ sândugembo gala agangim biwiḡe tân agum manbei. ²⁴ Akto luâk âmbâle arekḡe Humonenḡe Yesu Kristo han biwi hârok yâkgâlân nâḡḡâm kârikḡe akmâ han kalem akmâ âḡâwai are Anutuḡe damunyeḡe agâkgât dâm ulilanḡdân.

Yusugât Pat Âlep Den

The New Testament in the Timbe Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Timbe long Niugini

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Timbe

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

Updates

eBible.org

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 Nov 2018 from source files dated 12 Nov 2018

03f82704-6ad1-5094-a78e-e240d9f2d4f8